

РОЗДІЛ 2

ФУНКЦІОНАЛЬНА СЕМАНТИКА ЛЕКСИЧНИХ І ГРАМАТИЧНИХ ОДИНИЦЬ

УДК 81'282:821.161.2

ГУЦУЛЬСЬКА ПОБУТОВА ЛЕКСИКА «ВОГНЕННІ СТОВПИ» В РОМАНІ Р. ІВАНИЧУКА

Бабій І.О., к. філол. н., доцент,
доцент кафедри української мови
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Семенюк О.А., к. філол. н., доцент,
доцент кафедри української мови
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

У статті проаналізовано гуцульську побутову лексику в романі Р. Іваничука «Вогненні стовпи». Визначено та описано тематичні групи діалектних побутовизмів, розкрито їх функції у мові твору.

Ключові слова: діалектизм, побутовизм, побутова лексика, гуцульський діалект, Роман Іваничук.

В статье анализируется гуцульская бытовая лексика в романе Р. Иванычука «Огненные столбы». Определяются и описываются тематические группы диалектных бытовизмов, раскрываются их функции в языке произведения.

Ключевые слова: диалектизм, бытовизм, бытовая лексика, гуцульский диалект, Роман Иванычук.

Babii I.O., Semeniuk O.A. GUTSULIAN EVERYDAY VOCABULARY IN R. IVANYCHUK'S NOVEL "FIRE POLES"

The article analyzes the Gutsulian everyday vocabulary in R. Ivanychuk's novel "Fire Poles". Thematic groups of dialectical everyday words are determined and described, their functions in language of composition are revealed.

Key words: dialectism, everyday word, everyday vocabulary, Gutsulian dialect, Roman Ivanychuk.

Одним з актуальних завдань сучасної україністики є всебічне дослідження взаємодії територіальних діалектів та мови української художньої літератури. Чимало лінгвістичних студій присвячено використанню у творах красного письменства гуцульського говору, який, завдяки своєму колориту та архаїчним рисам, найбільше з-поміж усіх українських діалектів освоєно художньою літературою [1, с. 6] (див., напр., праці: [2; 3; 4]). Висвітлюючи вживання гуцульської діалектної лексики в художніх текстах, автори наукових розвідок бодай побіжно аналізують побутову лексику, що репрезентує самобутню матеріальну та духовну культуру гуцулів. Гуцульські побутовизми, зафіксовані у творах С. Воробкевича та П. Плитки-Горицвіт, стали самостійним предметом дослідження у статтях Н. Шатілової й О. Кавецького [5; 6].

Метою нашої розвідки є аналіз гуцульської побутової лексики у романі Р. Іваничука «Вогненні стовпи».

Вибір матеріалу дослідження зумовлений тим, що події у творі розгортаються на територіях, де побуває гуцульський діалект, а також мішані говірки, у яких переважають гуцульські

діалектні риси з окремими вкрапленнями покутського говору. Представлена у романі гуцульська діалектна лексика, зокрема побутова, відзначається багатством та різноманітністю.

Побутова лексика – це лексика, до складу якої входять слова, що називають предмети і явища, поширені в побуті всіх груп населення. До неї належать назви житла, меблів, господарських предметів, одягу і взуття, їжі і напоїв, посуду та кухонного начиння, свійських тварин і птахів, знарядь праці, трудових процесів і дій, назви звичаїв, обрядів, ігор, розваг [7, с. 493]. У складі побутової лексики помітне місце займає діалектна лексика [8, с. 130].

Побутовизми, зафіксовані у романі «Вогненні стовпи», репрезентують різні тематичні групи. Назви одягу та його елементів представлені у творі лексемами *вберя* 'одяг'¹, *холошні* 'чоловічі штани з домотканого сукна різного кольору', *гачі* 'штани (перев. з домотканого полотна або сукна)', *кептар* 'хутряна безрукавка (перев. з орнаментом)', *сардак* 'верхній короткий рукавний чоловічий або жіночий одяг з домотканого сукна, оздоблений вовняними нитками', *опинка* 'вид поясного жіночого одягу з одного незшитого полотнища', *запаска* 'жіночий поясний одяг з двох полотнищ (тканий з вовняної пряжі)', *вставка* 'вишита смуга, вставлена на плечах

¹Тут і далі значення діалектизмів встановлено за допомогою словників [9; 10; 11; 12].

або рукавах жіночої сорочки', *пазушина* – те саме, що *пазуха* 'поздовжній розріз у сорочці від горловини вниз; вишиття біля розрізу сорочки', *вушанка* '1. зав'язка з китичками для зав'язування сорочки на грудях або рукавах; 2. обшитий або обметаний нитками проріз на сорочці', *цирка* 'мереживо', наприклад: *Пилип забіг до хати, одягнувшись у святкову вберю й поклавився вниз до села* [505]²; *Мужва не просто пиячить: сміливіші закладаються за горілку в будь-що: один піднімає на руках бочку з гасом, інший їсть мило і, вигравши заклад, миттю вибігає з крамниці, на ходу розв'язуючи очкур на гачах* <...> [105]; <...> та ось із-за тильного боку просвітанського будинку прудко вибіг на дорогу чоловік у виверненому наверх вовною кептарі, й зрозумів Пилип, що втрапив у халепу, бо в такому вигляді ходили стрибки, нібито вивернені кептарі та кожухи були їхньою формою <...> [463]; *Він погасив скіпку, вийняв з кишені сардака пляшку, яку поцупив з Ганниного стола, набулькав у горло трунку, постелив сардак на прічу й ліг горілиць, щоб заснути* <...> [482]; <...> проте не жона постала враз перед його очима, а білокосе дівча у вишитій широки-ми вставками сорочці, шальовому фартуху й вишневій запасці <...> [109]; <...> а може, Наталці не вчений чоловік потрібен, а може, вона хоче не встидливого гімназиста, а буйночубого галабурду, що вушанки рве на пазушині в танці, а на Великдень за дзвіницею до спідниці добирається, поки не дістане по писку <...> [78].

Назви головних уборів репрезентовані лексемами *кресаня* 'чоловічий фетровий капелюх з прикрасами' та *клепаня* 'чоловіча зимова шапка (перев. хутряна)': <...> ось позавчора сотня Недобитого вистежила на Ставнику бригаду 'рубачів', яка пробиралася найпропаснішими нетрями з Медвежої на Грегит, – справжні тобі лісоруби з пилами й сокирами, в кресанях і сардаках, а коли їх почали допитувати, то все відразу їм вияснилося: мало хто з них умів й слово сказати по-нашому <...> [421]; <...> оглянувшись – аж то вуйко Мироняк стоїть у своїй клепані, сперся на палицю й мовчить, а колись же галайкав у кооперативі «Такої влади нам треба!» [115].

На позначення прикрас, поширених на Гуцульщині, у творі використано номінації *гердан* 'жіноча прикраса з бісеру у вигляді стрічки, якою прикрашають шию або голову', *силянка* 'жіноча прикраса з різнокольорового бісеру у вигляді стрічки, що облягає шию' – в аналізованому тексті ці лексеми є синонімами, *гарасівка* 'кольорова груба нитка для оздоблення, ткання, в'язання, вишиття', *пацьорки* 'намисто', *пава* 'пир'їна (з павича чи півня) як оздоба': <...> *Мирон, який не спускає з Ганни ока, бачить під образом Страстей Господніх нашитий на притлілу гарасівку широкий вушаний гердан* [340]; *Ганна дістала з полиці глечика й вийняла з нього жменю силянок*:

були вони широкі й вузькі, зелені, жовті й пурпурові, з довгими й короткими бомбликами, а на одному гердані по обох смужках спливали вниз гарячі ромбики, що яскраво сяяли на зеленому бісерному тлі [429]; <...> *Йосафат, стоячи в гурті хористів біля криласу, придивлявся до облич двох єврейок-вихресток, Сальомеї і Руфіни, одягнутих у вибівані пацьорками кептарі й шальові хустки...* [76]; *парубки з Вільшаника коротко стриглися й носили чорні капелюхи з павами* <...> [125].

Нагромадження діалектних побутовизмів згаданих груп у невеликих текстових сегментах роману спостерігаємо в описах персонажів-гуцулів, наприклад: *То не здивувалася Ганна, коли побачила, як кладкою понад Пістинькою обережно ступає статечний ґазда в крисані з павою й вицяцькованому кептарі, був то Пилип – бо й чому б не мав він прийти до неї в такий день?..* [505–506].

Численною є група побутовизмів, що охоплює назви житлових, господарських, громадських споруд, загорож та їх частин.

Назви житла та його частин представлені діалектними лексемами *гражда* 'гуцульська садиба', *колиба* 'житло лісорубів, пастухів', *бурдей* '1. стара благодійна хата; 2. курна хата; 3. тимчасове приміщення для лісорубів', *кліть* 'комора', *стелина* 'стеля', *подря* 'горіще у стаї', *комин* '1. частина печі; 2. димар', *кагла* 'отвір, через який дим із печі виходив у сіні': *І що їй було затримати його в себе назавше: одне лише слово, один погляд, один порух руки – і забув би він повік дорогу до своєї гражди, і Ганнина халупа стала б для нього панським палацом, бо власна господарка гейби в овечу стаю перемінилася* <...> [369–370]; <...> і бігла Марія космацькою дорогою крізь ніч і день, поки не допала до полонини, на якій стояла пустою колиба, й застала сина ще живого з побілілим, без кровинки обличчям <...> [270–271]; *Проміняв я тебе на сатанинські папірці, а міг жити, най би в темному бурдеї, аби лишень з тобою, любко...* [465]; *У хатці не було сіней – лише одна кліть з маленьким закіптюженим віконцем, в якій і спалося і їлося* <...> [379]; *Одна ніша служила коморою для зброї та продуктів, а друга, до якої хід заламувався кутом, мала оббиті дошками стіни і стелину* <...> [465]; *Щораз то більше впевнювався Пилип, що то нечистий його мордує і водить ним то на подрю шукати місця для пачки грошей, то велить йому заглянути в комин* <...> [363]; <...> *Йосип Кобацький встиду не матиме ніколи: він завудить у каглі оленячі стегна і в базарний день гонорово продасть їх у Коломії* <...> [91].

У тексті тетралогії засвідчено також діалектні назви приміщень для худоби і споруд для зберігання сільськогосподарського реманенту, зерна, сіна, соломи, продуктів тощо, а також назви громадських споруд: *колешня* '1. приміщення для худоби; 2. рідк. приміщення для сільськогосподарського реманенту', *обора* 'частина садиби; місце перед хлівом; загін для худоби', *шпихлір* 'приміщення для зерна', *оборіг* 'повітка на чотирьох стовпах для сіна, збіжжя, соломи', *пивниця* 'погріб,

²Тут і далі цифра у квадратних дужках вказує на сторінку тексту у виданні: [13]. Ілюстративний матеріал до діалектних лексем за браком місця подаємо скорочено, оскільки у мові твору переважають дуже великі за обсягом синтаксичні конструкції.

льох', склеп 'крамниця, магазин' наприклад: Б'ються зграї думок у Пилиповій голові, він бездумно витручує з колезні веза, виводить зі стайні коня, запрягає <...> [460]; Ні гайовий, ні його жінка не сподівалися напасти; зайняті обходом худоби на оборі, вони уздріли поліцаїв аж тоді, коли вони увірвалися на подвір'я й кинулися промацувати стріху <...> [97]; <...> жінка вдивлялася у бік Карпат, а за її спиною – ніби вихор налетів, несучи звідкись, а тут безладно гублячи по горбах, видолинах, узворах і пропастях хати, сади, пасіки, стайні, стодоли, шпихліри <...> [75]; Неподалік хаток стояли хліви, стайні та обороги <...> [379]; <...> генералові й Потураєві постелила в прибудованому недавно покою, з якого вікно виходило на північ, й тому тут було прохолодно, мов у півниці <...> [369]; <...> а якби ще цвяхи продавалися в склепах, то було б і зовсім незле <...> [115]. Діалектизм «вориння» позначає традиційну гуцульську огорожу з довгих жердин, прибитих до стовпців: Юрко Васютин жив на Сталащуків горі: його чепурне обійстя, обгороджене воринням, стрімко вибігло з лісу <...> [97].

Назви меблів представлені у творі діалектними лексемами креденс 'кухонний буфет', пріча 'нари, ліжко з дощок', ляда 'прилавок', лавиця '1. те саме, що лава (лава 'великий ослін, що не переноситься'); 2. переносний ослін', бамбетель 'дерев'яний розсувний тапчан': Генерал не був упевнений, що його уважно слухають, він усвідомлював ще й те, що розмовляє макаронічною мовою, до того ж убранство Ганниної домівки більше цікавило його, ніж власні згадки, він вряди-годи замовкав, подовгу приглядався до високої піраміди писанок на креденсі й ніяк не міг збагнути, чому ці люди так витворно розмальовують звичайні курячі яйця <...> [350]; <...> Юрко побачив східці, що зводили вниз; він сторожко зійшов ними й побачив дві ніші по боках: в одній лежала чорна непоіржавіла зброя, на долівці валялися реброваті гранати, а в другій, під стіною, стояла застелена рядном пріча <...> [481]; <...> був зачуханий, понурий і злий, а очі під низьким лобом по-злодійськи прудко бігали, коли забачив щось смачне для спожитку, а вже, не дай Боже, як гріш уздрів – чи то в корчмі на ляді, чи на церковній таці, й завше мав добрий нюх на чужу кишеню, най би лишень у ній задзеленькотіли монети або зашелестіли банківські папірці [482]; Іван з Марією схопилися з лавиці, вмить здогадавшись, чого увірвався до хати офіцер <...> [269]; У кімнаті за столом сиділи одягнуті в білі кожухи чоловіки з пугарями в руках, а карабіни й автомати лежали рядочком на бамбетлі <...> [279].

У мові роману зафіксовано вживання гуцульських діалектних найменувань предметів кухонного, хатнього начиння і речей господарського призначення, як-от: пугар 'склянка', бербениця 'дерев'яна посудина видовженої форми з двома днами для зберігання продуктів (перев. молока і бринзи)', пательня 'сковорода', бочівка 'бочка, діжка', трійця 'церковний свічник з трьома свічками, трисвічник', ліжник 'домоткане ворсисте вовняне покривало з візерунком', куфер 'скриня',

капейстра 'вуздечка', воловід 'міцна сукана мотузка', бесаги 'дві торби, з'єднані одним полотнищем, що їх носять перекинутими через плече': Не розумієш, що питаю: такого блискучого пугаря не знаходив? [174]; <...> ті коники день у день носитимуть на своїх хребтах бербениці з бриндзою, маслом, сиром, будзами на косівський та коломиїський ярмарки, і водно будуть текти тобі потічками долари і злоті <...> [114]; <...> вони пильно приглядалися до телячого м'яса, яке пані Марія накроювала й клала на пательню <...> [99]; Йосафат попросив батька продати на базарі в Коломиї бочівку меду, яка по дідові належала йому в спадок, й, промучившись у ваганнях до Спаса, взяв гроші і вирішив назавше покинути село [163]; <...> і навіщо тій Ганні, думає Пилип, такі пишні світлиці, гори вишиваних подушок, килими й ліжники, піраміди писанок, різьблені трійці на полицях і вибівані тарелі на стінах <...> [340]; <...> за той час Юрко отямився, зіскочив з воза, вбіг до хати й, не мовлячи ні слова, відчинив куфер, вийняв звідти одержу, виніс й кинув на віз [495]; <...> незнайомець не мав при собі зброї, і це трохи заспокоїло Пилипа, але тільки на мить: чоловік голосно зареготав, ніби давнього друга зустрів, й спинив коня, схопивши його за капейстру [463]; Копачам кинули до криниці воловоди, щоб обв'язалися, бо проникали вони глибше і глибше в землю [335]; Ганна з Лідом зняли з воза пару бесаг з продуктами, й два стрільці понесли їх стежкою, що вела на Лебедин – там жінки готуватимуть партизанам обід [435].

Не надто численними серед виявлених в аналізованому художньому тексті гуцулізмів є назви страв і продуктів харчування: малай 'хліб з кукурудзяного борошна', бриндза 'спеціально приготовлений для зберігання посолений сир', будз 'овечий сир зі свіжого молока у формі кулі', вудженина – те саме, що будженина 'копчене м'ясо', кулеша 'густа страва з кукурудзяної муки, варена на воді', мармоляда 'повидло': Той хутірєць належав до села Узинь; господарі були убогі, проте мали молоко, сир і кукурудзяний малай <...> [351]; <...> сільські жінки, які по вівторках і п'ятницях не переставали носити на базар масло та бриндзу і вже хвалилися першими вторгованими рублями, розповідали, що попри ратушу печеніжинською дорогою гуркотять важкі гармати, катюші й танки <...> [129]; Чого тільки не принесла заподлива господиня: м'яси-во, смажені пструги, бурячки, гриби мариновані, накроєні плястерки будза, сала й вудженини, ще й пугар з горілкою пустила по кругу <...> [477]; <...> побачивши людей, вона метнулася до печі, вийняла баняк, понесла до столу й вивернула на круглу підставку тугу гарячу кулешу <...> [379–380]; <...> а не зародить сад, то звідки візьметься мармоляда до хліба, а сливова мармоляда – найпоживніший харч на переднівку <...> [214].

Природні умови проживання гуцулів зумовили активний розвиток та поширення на території, де мешкає ця етнографічна група, виробничої діяльності, пов'язаної з обробкою та транспортуванням лісу. Гуцульська лісорозробна і лісосплавна лексика у мові роману

«Вогненні стовпи» репрезентована діалектними номінаціями бутин 'лісорозробка, лісові роботи', тартак 'лісопилня', кляуза 'загата (на річці, перев. для сплаву лісу)', дараба 'пліт, збитий з кругляків, який сплавають по річці', кругляк 'колода, кругле дерево', бервено 'колода', дилина 'груба дошка, брус', дилиння 'зб. до дилина', обшалунок – шалунок 'тонкі дошки, якими оббивають стіни': <...> Юрко тинявся по колибах на диких полонинах, у бутинах і на тартаках гарував й не завжди міг заробити хоча б на пляшку горілки <...> [494]; Я на кляузах у Буркуті роблю, дараби в'яжу [463]; Дві чоти залягли в ізворах над звивистою річкою Рушором, яка двічі перетинала дорогу попід високими мостами, встеленими смерековими кругляками – один нижче від улоговини, а другий ближче до Рунка – в підніжжі Клифи [434]; <...> бервена на мостах поросли краями рудим мохом, пропустили крізь шпари між дилинням вутли пагони вільхи, кропиву та будячка – мости здавалися вічними <...> [472]; Мольфарова хата, складена сто років тому із просмалених смерекових дилин, спалахнула, мов обережок соломи <...> [255]; <...> біля учителевої криниці, яка гонтовим покриттям і ялиновим обшалуном нагадувала каплицю, галайкав свою недільну відправу дурний Юзьо <...> [73].

До побутовизмів, пов'язаних із виробничою діяльністю, належать також ужиті у творі діалектні лексеми лотока 'жолоб, по якому тече вода до млинового колеса' та млинівка 'канал, яким іде вода з річки до млина': Минаючи млин, зупинився на хвилику й дивився, як кипить вода на лотоках, а водяний пил піднімається над млинівкою, немов білий димок, і в ньому до сонця дугою вигинається веселка <...> [444].

Заманіфестовані у мові тетралогії гуцульські назви вогнепальної зброї та боеприпасів: кріс 'рушниця', фузія 'рушниця', стрільна 'артилерійський снаряд': <...> вийшли з вивозів молоді стрільці в мазепинках із крісами на плечах, поставали під вікном і заспівали похвальну пісню найкращій на світі дівчині, й відчула Наталка, як входить у неї молода сила [215]; <...> сміливіші ґазди порадилися з пасічником Федором Юлининим, що вважався найстаршим і наймудрішим господарем у селі, і разом подалися до Юрка на белебень просити, аби пішов з фузією до Коломиї і віддав її кому там слід <...> [81]; Позаду залишалися купи скриньок з гарматними стрільнами, їх мадярські їздові скидали з хур на узбіччя доріг, бо коні, голодні і зморені, вже падали на коліна <...> [378].

У творі засвідчено також уживання діалектних номінацій гуцульської холодної зброї: бартка 'топірець (металевий або дерев'яний) з довгою ручкою, прикрашений орнаментом', келеп 'різновид топірця з закрученою мідною ручкою', топірець 'сокирка на довгому держаку, звичайно прикрашена інкрустацією, різьбленням і т. ін.'. Реалії, позначені згаданими діалектизмами, використовують і як аксесуари, як елементи гуцульського чоловічого строю. У тетралогії Романа Іваничука ці лексеми називають наділений особливою силою предмет, який є атрибутом магічних обрядів

гуцульського ворожбита – мольфара: Дід Іван щороку на Святвечір, вимахуючи до небес барткою, викликав з далеких бескеть до себе в гості володаря снігових кряжів Чорногора, а той не йшов, примерзлий до свого трону в розколинах скель, й заворожував тоді мольфар злого велетня таємною примовкою <...> [119]; <...> мольфар Іван мав найповажніший клопіт: відколи став духом, не може тримати чарівного топірця в руках, і хоч заклинання не забув, та без келепа воно не чинне <...> [214]; <...> він вибіг глевтушними вивозами на Пиконів, де колись над замшілим озером із затопленим у ньому монастирем стояла хатка мольфара Івана, – не було по ній і сліду, навіть бур'яни й кропива не росла на хатищі, й не змагалися більше Чорнобог з Білобогом, і не мирив їх всесильний мольфарський топірець, десть його роз'їдала іржа в пиконівських болотах <...> [414].

Уведені в мову роману гуцульські побутовизми забезпечують переконливість та етнографічну достовірність художньої оповіді. Крім того, вони виконують ґносеологічну функцію, знайомлячи читача з особливостями господарювання цієї етнографічної групи, її виробничою діяльністю, стравами, вбранням тощо. Пор. насичений діалектними побутовими лексемами опис гуцулів, що прийшли на храмове свято до церкви: На престольний празник, на Петра, Пилип одягнув вишиванку у дві цирки, вибиваний кептар, червоні холошні, на голову надів кресаню з павою й сам, без Параски, подався до церкви <...> А до церкви стікалися з березівських та брусторських схилів, з Рунка, із завоєлівського гребеня, з шешорської долини святкові люди у барвистих вберях, такі схожі на писанки, й найкраща з них повільно скочувалася з белебня, увінчаного кільцем струнких гаджуг: була це Ганна Палійчукка – в шальовій хустці, пов'язаній на голові гуглем, у збористій сорочці з широкими вуставками на рукавах, в гарячожовтих із срібною заполоччю запасах, які розходились на стегнах, утворюючи два звабливі білі клинці, й Пилип раптом зупинився, ніби далі йти забракло віддиху <...> [444]. Або: Іх безліч, тих білих острівців, і все то частини одного сільського організму, і кожна з них автономна: має свою назву, свої звичаї; навіть жінки, які неділями приходили колись до церковці, що прісіла в колі високих смerek, відрізнялися одягом: терновими хустками пов'язувалися молодіці з Царини, а яскраво-цеглястими – з Багновиськ, у жовтих запасах і малинових фартуках пишалися дівчата зі Зрубу, а у вишневих опинках – з Волового, ґазди з Вулиці ходили в клепанях, з-під яких спадало на плечі рівно розчесане й блискуче від масла волосся, а парубки з Вільшаника коротко стриглися й носили чорні капелюхи з павами <...> [125]. Поєднуючись із діалектними найменуваннями елементів гірського пейзажу, гуцульськими топонімами і похідними від них прикметниками, назви одягу, його елементів та прикрас у наведених прикладах творять цілісну картину, сприяють художній переконливості та етнографічній достовірності зображуваного, інформують про належність до етнографічної групи, ідентифі-

куючи носія такого детально описаного «лудина» як гуцула [1, с. 213], більше того – вказують на його належність до певного села чи окремого кутка.

Однією з функцій гуцульських діалектизмів у художній мові є їх участь у збагаченні та розбудові тропів і стилістичних фігур [14, с. 8]. У тексті роману «Вогненні стовпи» гуцульські побутовизми використовуються у структурі порівнянь і метафор, додаючи їм особливого колориту та свіжості, пор.: <...> *сонце ще освітлювало кам'янисту голову Грегота, що висунулась до неба з шуби вуглих смерек, й пучок променів протиснувся крізь круглий, мов денце бербенички, отвір у стеліні печери* <...> [492–493] (*бербеничка* – ‘дерев’яна посудина видовженої форми з двома днами для зберігання продуктів’); <...> *перебуваючи протягом свого партизанського життя на вузькій, немов дівоча бинда, лінії між життям і смертю, [Буркут] вірив у світове зрушення, яке вивільнить незвідані ще суспільні сили* [197] (*бинда* – ‘стрічка’); *Ганна не відводила очей від білої дороги, що вузькою биндою звивалася по далекому акрешорському схилі, полишивши за собою стіну смерекового бору, який заслоняв ущелину; а може, ще побачить на тому путівці повстанців, які відступають, або ж задвигонять по схилу панцерники й танки, навалюючись у космацьку западину, проте бинда дороги тихо біліла, не було на ній ні душі* <...> [457–458]; <...> *маленька квадратов жінка з двома бочівками грудей* <...> *на скрип хвіртки виглянула з відчинених дверей халупи* <...> [131] (*бочівка* – ‘бочка, діжка’).

Отже, аналіз фактичного матеріалу засвідчує, що важливим компонентом художньої мови роману «Вогненні стовпи» Романа Іваничука є гуцульська побутова лексика. Відзначаючись багатством і різноманітністю, діалектні побутовизми репрезентують матеріальну культуру гуцулів, виконують пізнавальну функцію, сприяють художній переконливості та етнографічній достовірності оповіді, збагачують систему художніх засобів роману,

входячи до складу метафор та порівнянь. Використання гуцульського діалекту в тетралогії дає багатий матеріал для лінгвістичних студій і потребує подальшого комплексного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грещук В., Грещук В. Південно-західні діалекти в українській художній мові : нарис. Івано-Франківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 309 с.
2. Пена Л. «Усе потрібне, все важливе, що в твоїй рідній стороні» : гуцульські діалектні риси в поезії Тараса Мельничука. Вісник Прикарпатського університету. Філологія. 2010. Вип. 27–28. С. 138–401.
3. Ципердюк О. Гуцульські діалектизми в мові роману «Непрости» Тараса Прохаська. Вісник Прикарпатського університету. Філологія. 2012. Вип. 32–33. С. 242–250.
4. Грещук В. Гуцульські лексичні діалектизми у творі Романа Андріяшика «Додому нема вороття» Вісник Прикарпатського університету. Філологія. 2010. Вип. 27–28. С. 129–138.
5. Шатілова Н. Гуцульські побутовизми в ідіостилі Сидора Воробкевича. Вісник Прикарпатського університету. Філологія. 2012. Вип. 32–33. С. 258–263.
6. Кавецький О. Гуцульська побутова лексика у книзі Параски Плитки-Горицвіт «Старосвіцькі повісторьє». Вісник Прикарпатського університету. Філологія. 2010. Вип. 27–28. С. 166–169.
7. Нечитайло О. І. Побутова лексика // Українська мова : Енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. 2-е вид., випр. і доп. Київ : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. 493 с.
8. Єрмоленко С. Я. Бирик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / ред. С. Я. Єрмоленко. – Київ : Либідь, 2001. 224 с.
9. Гуцульські говірки : короткий словник / ред. Я. Закревська. Львів : Інститут українознавства НАНУ. 1997. 232 с.
10. Негрич М. Скарби гуцульського говору : Березови. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. 224 с.
11. Гуцульські світи. Лексикон / Н. Хобзей та ін. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2013. 668 с.
12. Словник української мови : в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; ред. І. К. Білодід. Київ : Наукова думка, 1970–1980.
13. Іваничук Р. Вогненні стовпи. Тетралогія. Видання друге, доповнене. Львів : Літопис, 2006. 516 с.
14. Грещук В. Діалектне слово в художньому тексті. Українознавчі студії. 2010–2011. Вип. 11–12. С. 3–11.